

De gemeente Roermond stelt dit regionale programma vast als centrumgemeente. De overige gemeenten leggen het ter kennisname voor aan de colleges.

Voortgang aanpak laaggeletterdheid

Tijdens de behandeling van het lokaal gezondheidsbeleid in de Raadscommissievergadering Bedrijfsvoering en Inwoners van 21 maart 2017 is toegezegd dat de raadsleden geïnformeerd zullen worden over de stand van zaken met betrekking tot aanpak laaggeletterdheid. Met de bijgevoegde raadsinformatiebrief wordt daar aan voldaan.

Beoogd effect/doel

Met volwasseneneducatie wordt de zelfredzaamheid van kwetsbare burgers/ laaggeletterden bevorderd. Daardoor krijgen deze burgers meer zelfvertrouwen en meer participatiemogelijkheden.

Argumenten

1.1 Het Regionaal Programma Volwasseneneducatie 2018-2020 is een voortzetting van het voorgaande beleidsplan

Het Regionaal Programma is in grote lijnen een voortzetting van het voorgaande beleidsplan, aangevuld met in de regio ambtelijk afgestemde uitgangspunten voor de periode 2018-2020 en input vanuit maatschappelijke samenwerkingspartners. Het programma beschrijft onder andere:

- welk aanbod aan educatievoorzieningen geboden wordt binnen de regio;
- welke doelgroepen we daarin (prioritair) bedienen;
- welke financiële middelen beschikbaar zijn;
- hoe we deze financiële middelen verdelen over de verschillende educatievoorzieningen.

1.2 Met volwasseneneducatie wordt laaggeletterdheid aangepakt

Door het verzorgen van volwasseneneducatie wordt actief gewerkt aan het probleem van laaggeletterdheid. Een van de meest fundamentele voorwaarden voor duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, zelfredzaamheid van burgers en het voorkomen van maatschappelijke uitsluiting, is geletterdheid. Om zo veel mogelijk laaggeletterden te bereiken is een optimale regionale spreiding van het educatieaanbod van belang, waarbij ruimte is voor zowel formele als non-formele educatie. Daarnaast vormt een sterk netwerk het fundament voor de aanpak van laaggeletterdheid. In het Regionaal programma is dit nader uitgewerkt.

Kanttekeningen en risico's

Geen

Financiële, personele en juridische gevolgen

Voor 2018 is er door het Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) een inschatting gemaakt van de budgetten. Voor de regio Midden-Limburg is het geschatte budget voor 2018 €677.067. Het definitieve budget 2018 wordt bekend in november 2017. Gemeente Roermond ontvangt de specifieke uitkering voor de regio en legt verantwoording af aan het Rijk.

Uitvoering/evaluatie

De regionale beleidsgroep volwasseneneducatie overlegt periodiek (met de uitvoerende partners), gericht op het monitoren van de voortgang en de resultaten.

Communicatie/participatie

Het Regionaal Programma Volwasseneneducatie 2018-2020 is tot stand gekomen in samenwerking met alle Midden-Limburgse gemeenten. De samenwerkende partners (in- en extern) zullen op de hoogte worden gebracht van het programma.

De raadsleden worden middels de TILS-lijst geïnformeerd over het Regionale programma volwasseneneducatie.

Overleg gevoerd met

Intern:

Frank van Beeck, hoofd afdeling OCSW

Dennis Laponder, beleidscoördinator afdeling OCSW

Extern:

Beleidsadviseurs Volwasseneducatie Midden-Limburgse gemeenten

Bijlagen

- Regionaal Programma Volwasseneneducatie 2018-2020 Midden-Limburg
- Raadsinformatiebrief

Aan de raadsleden van de gemeente Weert

Weert, 10 oktober 2017

Onderwerp : Aanpak laaggeletterdheid

Beste raadsleden,

Tijdens de behandeling van het lokaal gezondheidsbeleid in de Raadscommissievergadering BV-IW van 21 maart 2017 is toegezegd dat u geïnformeerd wordt over de stand van zaken met betrekking tot aanpak laaggeletterdheid. Met deze brief wordt daar aan voldaan.

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor het aanpakken van laaggeletterdheid. In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen van 15 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Daarvan is 1,9 miljoen mensen laaggeletterd. Dat wil zeggen dat ze dusdanig beperkt taalvaardig zijn, dat ze in de alledaagse praktijk moeite hebben met functioneren. Het taalniveau van een laaggeletterde ligt onder 1F¹.

De situatie in Weert

Exacte cijfers van het aantal laaggeletterden zijn er niet, aangezien het een veelal verborgen problematiek betreft. Voor de gemeente Weert wordt ingeschat dat ruim 4500 (13%-16%) inwoners laaggeletterd zijn. Om laaggeletterdheid gezamenlijk aan te pakken wordt nauw samengewerkt met diverse maatschappelijke partners. Naast formele educatie, verzorgd door Gilde Opleidingen, worden in Weert laagdrempelige taallessen aangeboden. In samenwerking met Punt Welzijn, gemeente, Gilde Opleidingen, Werk.Kom, scholen, (vrijwilligers)organisaties en Stichting Lezen & Schrijven verzorgt Bibliocenter laagdrempelige taallessen voor verschillende doelgroepen.

Een (Nederlandse) deelnemster aan de lessen bij Bibliocenter beschrijft haar ervaringen als volgt:

“De Nederlandse cursus heeft mij geholpen om rustig zinnen te maken. Ook heb ik grammatika geleerd. Dit heb je nodig om goede zinnen te maken. Door veel te oefen en hard op te lezen. Tegenwoordige tijd en verleden tijd goed te leren dat was voor mij heel belangrijk. Ik heb altijd gedacht dat ik dyslexie had. Omdat ik veel aandacht kreeg van de Nederlandse instructeur ben ik achter gekomen, dat ik vooral de Nederlandse taal niet goed beheers. Ik heb geluk gehad dat ik die cursus Nederlands gevolgd heb en dat er zoon fijne mensen bestaan om de taal bij te brengen”.

De ervaringen van haar taalvrijwilliger:

"In de groep op dinsdag was een laaggeletterde Nederlandse mevrouw en deze kreeg ik toegewezen. Dit was een ideale situatie, één op één lesgeven. Zij vertelde dat zij dyslectisch was maar dat bleek reuze mee te vallen. Zij had voornamelijk haast en wat

¹ Taalniveau 1F staat gelijk aan het eindniveau basisonderwijs

traag van begrip maar zeer gedreven. Samen met Bibliocenter hebben we een programma voor haar gemaakt. Het was een feest om haar les te geven en de resultaten bleven dan ook niet uit. Elke week was ze op tijd en verzuimen was er niet bij. Ze schafte zelf ook lesmateriaal aan en maakte trouw haar huiswerk. Ik kijk met een goed gevoel terug om deze mevrouw een eind op weg te hebben geholpen om haar Nederlands te verbeteren”.

Cijfermatige stand van zaken (aantal deelnemers)

<i>Gilde Opleidingen (formeel taalonderwijs)</i>		<i>Bibliocenter (non-formeel)</i>
2016: <ul style="list-style-type: none"> ▪ NT2² alfabetisering: 11 ▪ NT2 niveau A1-A2: 11 ▪ Staatsexamen B1: 31 ▪ NT1³: 8 Totaal: 61	2017: <ul style="list-style-type: none"> ▪ NT2 alfabetisering: 20 ▪ NT2 niveau A1-A2: 29 ▪ Staatsexamen B1: 30 ▪ NT1: 7 Totaal: 86	Sinds 1 oktober 2016: 94 deelnemers, waarvan 29 uitgevallen zijn tijdens het traject. De redenen hiervan zijn werkaanvaarding, gezondheidsproblemen of persoonlijke omstandigheden.

De aanpak van laaggeletterdheid vergt tijd en energie, vanwege de aantallen en de bereikbaarheid van de doelgroep. Om substantiële aantallen laaggeletterden te bereiken blijven we aandacht hebben voor bewustwording en intensiveren we de samenwerking met onze kernpartners (Bibliocenter, Stichting Punt Welzijn, Gilde Opleidingen, scholen, Werk.Kom en Stichting Lezen & Schrijven). De uitvoering hiervan zal dan ook voor een groot deel bestaan uit het intensiveren van de huidige activiteiten van deze partners.

Laaggeletterdheid is nog steeds omgeven door een gevoel van schaamte, waardoor het bereiken van de doelgroep een uitdaging op zich is. Onze medewerkers van de Vraagwijzer en de WMO-consulenten zijn reeds getraind in het herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterden naar de bestaande educatietrajecten. Er volgen nog meer trainingen, zowel voor interne (team Activering en Werk) als externe medewerkers (Punt Welzijn). Ook wordt er een sterkere verbinding gelegd met andere beleidsterreinen, waaronder Participatie- en arbeidsmarktbeleid, Aanvalsplan armoede, Jeugd, Zorg, Onderwijs en Gezondheidsbeleid. Bij een herijking van het gezondheidsbeleid in de toekomst kan overwogen worden om laaggeletterdheid in het gezondheidsplan op te nemen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
 burgemeester en wethouders,

G. Brinkman
 gemeentesecretaris

A.A.M.M. Heijmans
 burgemeester

² Nederlands als tweede taal

³ Nederlands als eerste taal

Regionaal Programma Volwasseneneducatie

2018-2020

Midden-Limburg

gemeente roerdalen

gemeente Roermond

1. Inleiding

Begin 2016 hebben de zeven samenwerkende gemeenten in Midden-Limburg de ambitie uitgesproken om gezamenlijk het nieuwe beleid omtrent volwasseneneducatie vorm te geven en uit te voeren. Dit heeft geresulteerd in het beleidsplan Volwasseneneducatie 2016-2017. Aanleiding voor dit plan was de wijziging van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs per 1 januari 2015. Deze wetswijziging had gevolgen voor gemeenten:

- Het stapsgewijs vervallen van de verplichte inkoop bij de ROC's;
- De mogelijkheid om naast formele ook non-formele educatie aan te bieden. Formele educatietrajecten leiden tot een diploma, non-formele niet;
- Stimuleren van gemeentelijke samenwerking op regionaal niveau;
- Contactgemeenten hebben een coördinerende rol in het regionale educatiebeleid.

Voorliggend Regionaal Programma Volwasseneneducatie 2018-2020 beschrijft de uitgangspunten voor de besteding van het beschikbare budget voor volwasseneneducatie in Midden-Limburg vanaf 1 januari 2018, waarbij inhoudelijk in grote lijnen sprake is van continuering van de uitgangspunten uit het beleidsplan Volwasseneneducatie 2016-2017. Voor meer achtergrondinformatie wordt verwezen naar dit document.

2

In de volgende hoofdstukken wordt achtereenvolgens ingegaan op de visie op volwasseneneducatie, belangrijkste regionale uitgangspunten, doel en doelgroepen, aanpak en soorten aanbod, financiën, verantwoording en kwaliteitszorg.

2. Visie op volwasseneneducatie

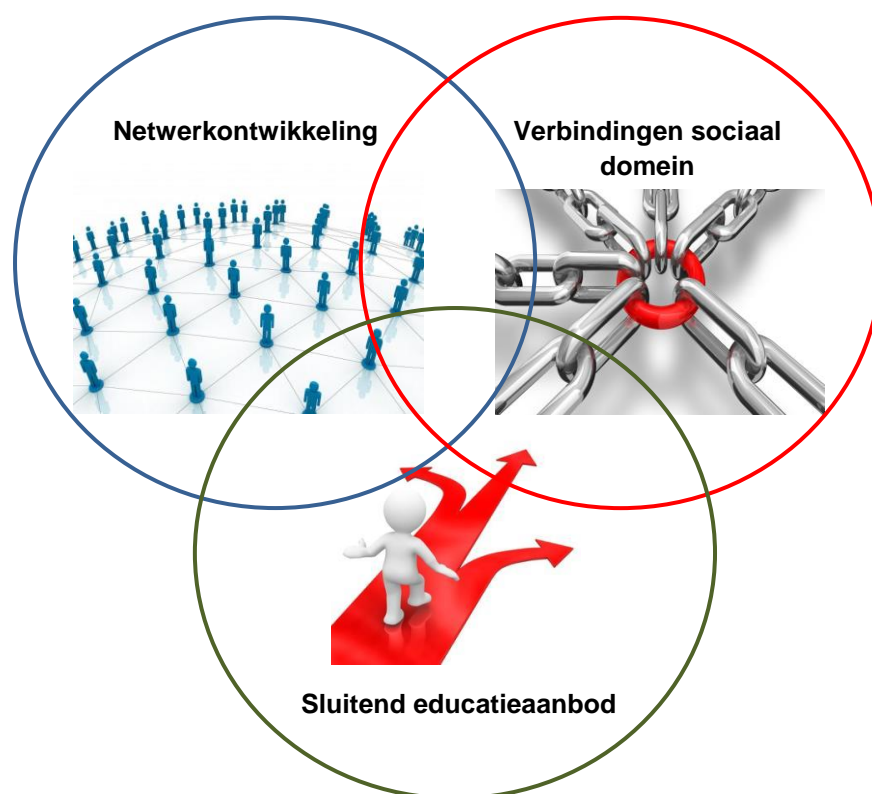
In de huidige kennissamenleving is geletterdheid een fundamentele voorwaarde voor volwaardige en duurzame maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid. Onvoldoende beheersing van de basisvaardigheden lezen, spreken, luisteren, schrijven en gecijferdheid leidt tot tal van maatschappelijke en sociale problemen en gaat gepaard met hoge maatschappelijke kosten.

Een betere taalbeheersing zorgt ervoor dat mensen zelfredzamer, sociaal actiever en gelukkiger zijn. Een aanzienlijk deel van de deelnemers aan taaltrajecten krijgt een betere plek in de samenleving, onder andere doordat een gedeelte doorstroomt naar andere vormen van opleiding. Investeren in het verminderen van laaggeletterdheid leidt tot economisch rendement, waaronder een betere arbeidsmarktpositie en het beter functioneren op de werkplek. Geletterde mensen hebben beter ontwikkelde gezondheidsvaardigheden en ervaren minder snel gezondheidsproblemen. Tot slot kunnen ouders met een hogere taalvaardigheid hun kinderen beter ondersteunen op school¹. In dit opzicht is volwasseneneducatie geen doel op zich, maar een instrument/middel om ook doelen op andere beleidsterreinen te bereiken.

De zeven samenwerkende gemeenten in Midden-Limburg willen daarom dat inwoners die door onvoldoende beheersing van de basisvaardigheden worden belemmerd om volwaardig deel te nemen aan de samenleving gebruik kunnen blijven maken van een divers en passend aanbod om hun basisvaardigheden te verbeteren.

Omdat de aanpak van laaggeletterdheid om een lange adem vraagt, zetten we de komende jaren in op het uitbreiden, versterken en verduurzamen van het bestaande netwerk op lokaal en regionaal niveau. Een sterk netwerk vormt het fundament voor de aanpak van laaggeletterdheid. Laaggeletterdheid is nog steeds omgeven door een gevoel van schaamte, waardoor het bereiken van de doelgroep een uitdaging op zich is. Om substantiële aantallen laaggeletterden te bereiken blijven we aandacht hebben voor bewustwording en betrekken we bij onze aanpak instellingen die laaggeletterdheid kunnen signaleren en kunnen doorverwijzen. Ook zal er een sterkere verbinding worden gelegd met andere beleidsterreinen, waaronder Participatie, Jeugd en Zorg. Tot slot zorgen we voor een optimale regionale spreiding van het educatieaanbod waarbij zowel ruimte is voor formele als non-formele educatie.

¹ Maastricht University, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) in samenwerking met Stichting Lezen en Schrijven, *Feiten en cijfers geletterdheid. Overzicht van de gevolgen van laaggeletterdheid en opbrengsten van investeringen voor samenleving en individu*, 2014

Figuur 1: Fundament voor de aanpak van laaggeletterdheid in Midden-Limburg

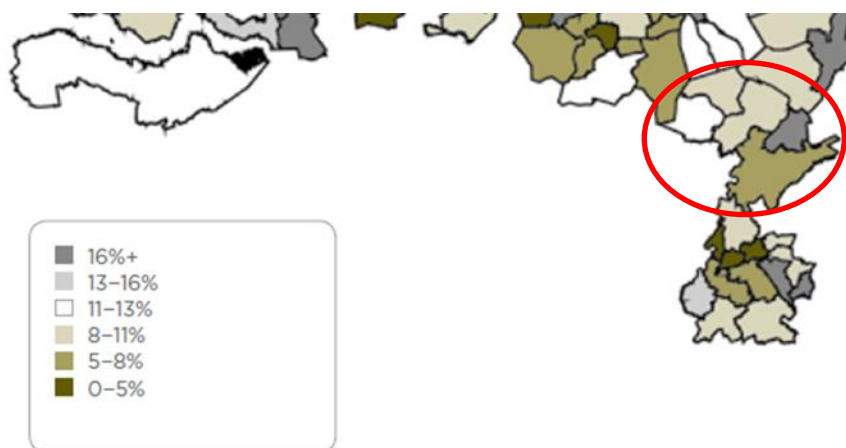
3. Uitgangspunten

De problematiek van laaggeletterdheid staat niet op zichzelf, maar hangt samen met andere onderdelen van het sociaal domein. De gemeenten in Midden-Limburg zetten daarom langs verschillende beleidsterreinen in op het verbeteren van de basisvaardigheden bij volwassenen: participatie, jeugd, onderwijs, gezondheidszorg. Daarbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Alle burgers die tot de doelgroep van de WEB behoren kunnen gebruik maken van het educatieaanbod. Wel hanteren wij het beginsel van prioritaire doelgroepen;
2. Het continueren van de uitvoering van zowel formele als non-formele educatietrajecten met lokale partners conform dezelfde verdeling als nu wordt gehanteerd (75% formeel en 25% non-formeel);
3. Het educatieve aanbod voor volwassenen dient laagdrempelig te zijn. Hiervoor is het noodzakelijk dat er een regionaal dekkend, gedifferentieerd aanbod wordt verzorgd, zoveel mogelijk lokaal georganiseerd of, indien mogelijk, in de wijk. Daarom is nadrukkelijk gekozen voor de voortzetting van non-formele educatietrajecten;
4. Het versterken van de stabiele, maar flexibele infrastructuur voor basiseducatie om continuïteit en innovatie te waarborgen. Continuïteit door de formele trajecten voor langere tijd bij één partij te beleggen en flexibel door ruimte te bieden om nieuwe non-formele aanbieders op te kunnen nemen in het netwerk;
5. Het bieden van een passend aanbod, afgestemd op vraag, leerdoel en leerbaarheid van de deelnemers, waarbij aandacht is voor de doorstroom van non-formele naar formele trajecten;
6. Het totale educatieaanbod uitbreiden met de mogelijkheid tot het aanbieden van trajecten digitale vaardigheden;
7. Het stimuleren van de ontwikkeling van innovatieve educatietrajecten, waaronder E-learning modules en blended learning nu het aanbieden van digitale vaardigheden ook tot de mogelijkheden gaat behoren;
8. Het blijven leggen van verbindingen met andere beleidsterreinen zoals participatie en zorg om laaggeletterden zo goed mogelijk te bereiken;
9. Het versterken van de onderlinge samenwerking en afstemming tussen de aanbieders, waardoor het formele en non-formele aanbod elkaar versterkt en tot meer rendement leidt;
10. Het nadrukkelijk betrekken van de regionale aanbieders bij de totstandkoming van vorm en inhoud van het regionale volwasseneneducatiebeleid.

4. Doel, doelgroepen en ambitie

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Daarvan heeft 1,9 miljoen mensen moeite met lezen en schrijven en dus taal. Als daarnaast gekeken wordt naar mensen die een achterstand hebben op het gebied van digitale vaardigheden dan stijgt het aantal mensen met onvoldoende basisvaardigheden naar 3 tot 4 miljoen Nederlanders. In de regio Midden-Limburg is de laaggeletterdheid het hoogst in de gemeenten Roermond en Weert. In beide gemeenten ligt het percentage ruim boven het landelijk gemiddelde van 8% - 11% (figuur 2 en 3).

Figuur 2: Percentage laaggeletterden per gemeente

Bron: Maastricht University (ROA) en Stichting Lezen en Schrijven, *Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland, 2016*

In onderstaande tabel is een inschatting gegeven van het aantal laaggeletterden per gemeente in Midden-Limburg, waarbij gekeken is naar de potentiële beroepsbevolking. Exacte cijfers zijn niet voorhanden, aangezien het een deels verborgen maatschappelijk probleem betreft. Ten opzichte van de cijfers uit het voorgaande beleidsplan lijkt er sprake te zijn van een forse toename in de gemeenten Roermond en Weert en een afname in de overige gemeenten. De oorzaak voor het verschil is dat in onderstaand overzicht is uitgegaan van de actuele percentages per gemeente in plaats van het gemiddelde percentage van de regio.

De cijfers rechtvaardigen dat de focus van de aanpak van laaggeletterdheid in de regio Midden-Limburg zich de komende jaren voornamelijk ligt op de gemeenten Roermond en Weert. Enerzijds omdat beide gemeenten momenteel ruim boven het landelijk gemiddelde scoren, anderzijds omdat vanwege de absolute aantallen hier het grootste maatschappelijk effect kan worden behaald voor de regio Midden-Limburg.

	Percentage laaggeletterden	Totale bevolking	Bevolking 15-65 jaar	Inschatting aantal laaggeletterden
Echt-Susteren	5% - 8%	31.745	20.209	1314
Leudal	8% - 11%	35.848	22.834	2169
Maasgouw	5% - 8%	23.822	14.993	975
Nederweert	8% - 11%	16.939	10.825	1028
Roerdalen	5% - 8%	20.678	12.869	836
Roermond	16%+	57.520	37.416	5987
Weert	13% - 16%	49.502	31.510	4569
Totalen		236.054	150.656	16.878

Figuur 3: Inschatting aantal laaggeletterden per gemeente in Midden-Limburg

Bron: CBS, april 2017

Prioritaire doelgroepen

Volwasseneneducatie is gericht op het verbeteren van basisvaardigheden van niet-inburgeringsplichtige inwoners van de gemeenten van 18 jaar of ouder, waaronder analfabeten, laaggeletterden en vrijwillige inburgeraars. Gezien het beperkte budget is het niet haalbaar alle

laaggeletterden in Midden-Limburg te bedienen. Daarom houden wij vast aan de prioritaire doelgroepen, zoals genoemd in voorgaand beleidsplan:

- Laaggeletterde werkzoekenden die in het kader van de Participatiewet en de Wet Taaleis het taalniveau 1F dienen te behalen²;
- Laaggeletterde ouders/verzorgers van jonge kinderen;
- Laaggeletterden in de schuldhulpverlening;
- Laaggeletterde ouderen die zelfstandig wonen.

Centraal in deze keuze staat het vergroten van de mogelijkheid tot sociale inclusie en participatie van laaggeletterden en volgende generaties.

Doel

Samen met regionale partners willen de gemeenten in Midden-Limburg laaggeletterdheid verminderen en waar mogelijk voorkomen. Gelet op de hieronder beschreven prioritaire doelgroepen en de wens om volwasseneneducatie integraal onderdeel uit te laten maken van het gemeentelijke beleid op het sociale domein zijn de concrete doelstellingen:

- Het verbeteren van de basisvaardigheden van werkzoekenden om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten;
- Het verbeteren van de basisvaardigheden van ouders van jonge kinderen om ouderbetrokkenheid te vergroten en zo achterstanden in onderwijs en maatschappelijk functioneren van kinderen terug te dringen en te voorkomen;
- Het verbeteren van de basisvaardigheden van burgers met schulden, zodat zij beter in staat zijn hun eigen (financiële) administratie te voeren;
- Het verbeteren van de basisvaardigheden van ouderen, zodat zij langer zelfstandig kunnen wonen.

Ambitie

Met dit regionale programma spreken de samenwerkende gemeenten in Midden-Limburg de ambitie uit om het aantal laaggeletterden terug te brengen richting het huidige landelijk gemiddelde van 8%-11%. Door te investeren in een sterk lokaal en regionaal netwerk zal op termijn de aanpak van laaggeletterdheid integraal onderdeel uit gaan maken van verschillende beleidsterreinen en zullen verschillende maatschappelijke actoren het onderwerp blijvend op hun agenda hebben. Daarmee zal er waarschijnlijk ook een verschuiving plaatsvinden in de aanpak van laaggeletterdheid: van een voornamelijk curatieve aanpak naar een meer preventieve aanpak.

Als de ambities waargemaakt willen worden betekent dat concreet dat er met name in de gemeenten Roermond en Weert fors ingezet moet worden op de bestrijding van laaggeletterdheid. Uitgaande van een percentage laaggeletterden van maximaal 11% zullen de komende vijf jaar circa 3000 mensen hun basisvaardigheden dienen te verbeteren, 600 per jaar. In 2016 heeft Gilde Opleidingen 236 deelnemers gehad op de diverse formele en non-formele trajecten. De non-formele aanbieders hadden in een half jaar tijd ruim 120 deelnemers. Door meer in te zetten op bewustwording en bereik en koppelingen met andere beleidsterreinen te leggen zullen de aantallen deelnemers aan formele en non-formele educatietrajecten de komende vijf jaar licht dienen te stijgen.

5. Aanpak en aanbod

Bij de aanpak van laaggeletterdheid volgen we binnen het fundament netwerkontwikkeling, sluitend educatieaanbod en verbinding sociale domein de onderstaande drie actielijnen:

- Bewustwording en Bereik;
- Preventie;
- Opleiden en Onderhoud.

Actielijn 1: Bewustwording en Bereik

8%-11% van de mensen in Nederland is laaggeletterd en in delen van de regio Midden-Limburg is dit aantal hoger. Deze mensen kunnen in de huidige maatschappij niet goed meekomen, schamen zich voor hun probleem en weten hun laaggeletterdheid goed te verbergen. Dit maakt het lastig de verschillende doelgroepen te bereiken. Ook is er vaak onvoldoende kennis over laaggeletterdheid en de mogelijkheden om hier iets aan te doen.

² Niveau 1F is het vereiste niveau waaraan uitkeringsgerechtigden op grond van de Wet Taaleis moeten voldoen. Niveau 2F is echter het minimum taal- en rekenniveau dat volwassenen moeten beheersen om volwaardig te kunnen participeren in de samenleving. 2F is daarmee ook het streefniveau binnen het regionale (formele) aanbod volwasseneneducatie.

Voor een succesvolle aanpak van laaggeletterdheid moet het onderwerp bespreekbaar worden gemaakt. Door het onderwerp veelvuldig gespreksonderwerp te laten zijn, wordt het uit de taboesfeer gehaald en wordt de drempel om er iets aan te doen lager. Daarnaast moeten laaggeletterden beter in beeld worden gebracht en kunnen worden gekoppeld aan de juiste organisatie voor een cursus of opleiding. Circa 65% van de laaggeletterden is Nederlandstalig en een groot gedeelte daarvan is werkzaam. Deze doelgroep heeft doorgaans geen directe relatie met de gemeente en vaak ontbreekt de intrinsieke motivatie om iets aan laaggeletterdheid te doen. De anderstalige doelgroep is beter in beeld en heeft een sterkere behoefte aan het beter leren beheersen van de Nederlandse taal. De uitdaging van de aanpak van laaggeletterdheid zit dan ook in het beter bereiken van de Nederlandstalige doelgroep en het organiseren van een passend educatieaanbod afgestemd op de behoeften van de verschillende doelgroepen.

Gedurende de looptijd van dit regionale programma blijven we inzetten op:

- Publiekscampagnes en organiseren trainingen en workshops Herkennen en Doorverwijzen;
- Opstellen en uitvoeren van Taalakkoorden;
- Doorontwikkelen Taalhuizen en taalpunten;
- Inzetten screeningsinstrumenten bij verwijzende instanties.

• PR en trainingen

In 2017 is een start gemaakt met een publieke campagne gericht op het bespreekbaar maken van laaggeletterdheid, geïnitieerd door Wel.kom, Bibliorura, Stichting ABC en Gilde Opleidingen. Middels een aantal items op RTV Roermond wordt vanuit verschillende invalshoeken en partijen het onderwerp laaggeletterdheid voor het voetlicht gebracht. De start van de campagne valt samen met de Week van de Alfabetisering, een initiatief van Stichting Lezen en Schrijven. Gedurende de looptijd van dit regionale programma zullen regelmatig vanuit verschillende organisaties nieuwe, regiobrede PR-activiteiten worden georganiseerd. Doel van de campagnes is het creëren van een maatschappelijk bewustzijn, het versterken van het taalnetwerk en het verankeren van het onderwerp in het beleid van partnerorganisaties.

Stichting Lezen en Schrijven, Bibliorura en Wel.kom bieden verschillende trainingen en workshops aan op het gebied van herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid. Door diverse groepen professionals te trainen in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden zullen meer laaggeletterden bereikt worden en een passend aanbod krijgen. Deze workshops zullen de komende jaren regelmatig worden ingezet bij diverse verwijzende instanties binnen het taalnetwerk.

• Taalakkoorden

Taalakkoorden worden afgesloten tussen minimaal acht organisaties die gezamenlijk duidelijk maken waarom zij investeren in taal en hoe zij dat gaan doen. Doordat verschillende partijen zich aansluiten ontstaat een lokaal of regionaal taalnetwerk of verstevigt dit het reeds aanwezige netwerk ^(Figuur 4). Hierdoor wordt het vinden, doorverwijzen en scholen van laaggeletterden vergemakkelijkt en verbeterd.

Eind 2016 is er reeds een taalakkoord getekend in Midden-Limburg west. De volgende partijen participeren: gemeenten Weert, Nederweert, Leudal en Maasgouw, Bibliocenter, ROC Gilde opleidingen, Punt Welzijn, Vorkmeer, Servicepunt Vrijwilligers Maasgouw, Klik Leudal, Werk.kom, De Risse Groep en Stichting Lezen en Schrijven. Doel van het taalakkoord is om de samenwerking tussen de partners op het gebied van de aanpak van laaggeletterdheid verder te verbeteren en gezamenlijk circa 1200 laaggeletterden te bereiken.

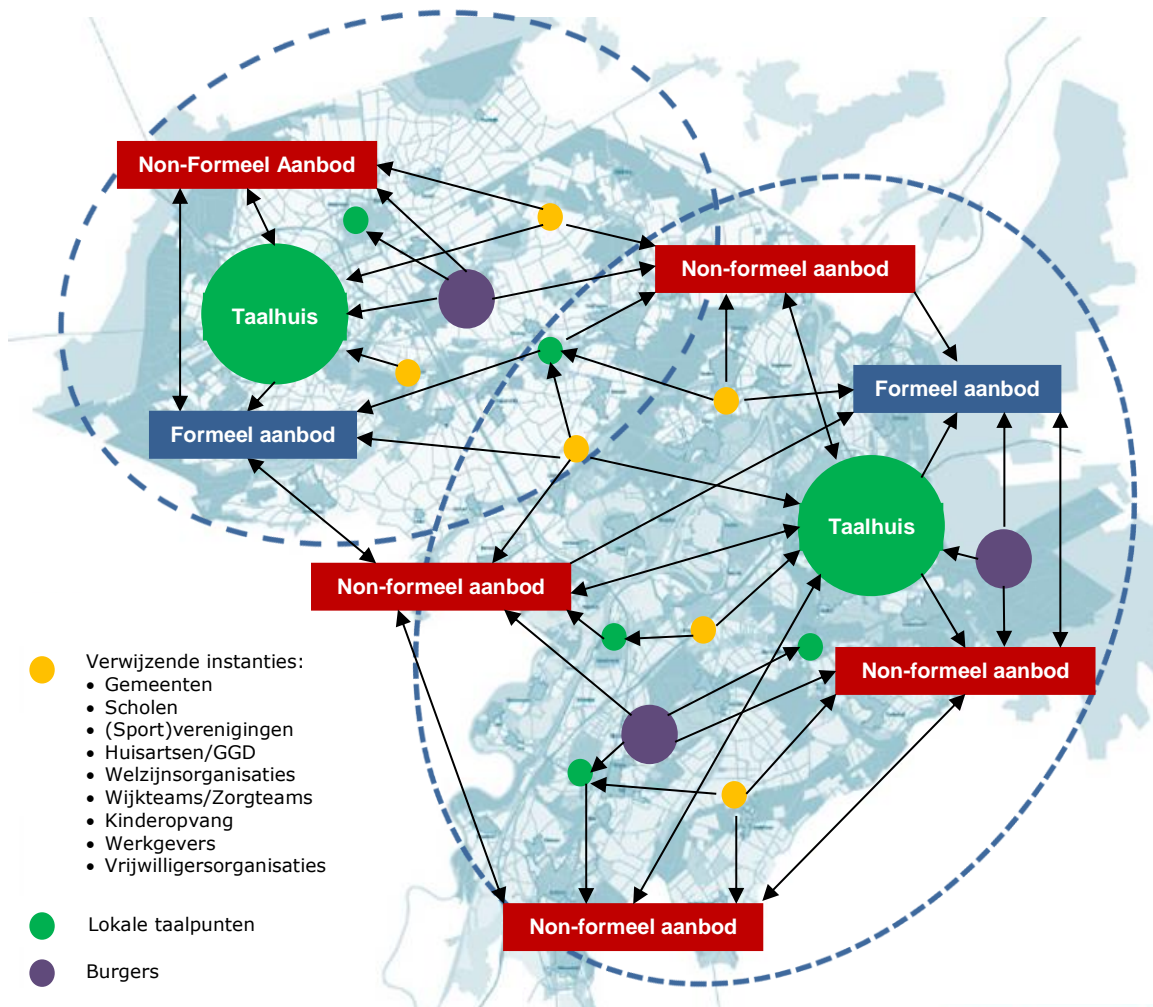
In de tweede helft van 2017 zal ook in Midden-Limburg oost een taalakkoord getekend gaan worden. Het is de bedoeling dat naast de gemeenten en maatschappelijke organisaties ook werkgevers aan gaan sluiten bij het akkoord.

• Taalhuizen en Taalpunten

De bibliotheken in de regio (Bibliorura en Bibliocenter) hebben beide inmiddels een Taalhuis³ opgericht in Roermond en Weert waarbinnen verschillende partijen vanuit hun eigen expertise hun

³ Initiatiefnemers van het concept Taalhuis zijn Stichting Lezen en Schrijven en Koninklijke Bibliotheek. Het Taalhuis is een actielijn uit het programma Tel mee met Taal, een driejarig kabinetsprogramma waarin zowel het voorkomen als verminderen van laaggeletterdheid centraal staat.

bijdrage leveren aan de bestrijding van laaggeletterdheid. Het Taalhuis vormt een fysieke, laagdrempelige ontmoetingsplek voor iedereen met vragen over taal of andere basisvaardigheden, maar voor een optimaal functioneren is het van belang dat het Taalhuis wordt ingebed in het lokale en regionale taalnetwerk en daarbinnen een spelfunctie bekleedt.

Figuur 4: schematische weergave van het (toekomstige) taalnetwerk in de regio Midden-Limburg

De Taalhuizen in de regio Midden-Limburg zullen in de toekomst hét centraal punt gaan vormen in de aanpak van laaggeletterdheid, waar informatie en oefenmateriaal beschikbaar is voor laaggeletterden, hun omgeving en professionals, waar vraag en aanbod samenkomen en waar nieuwe ontmoetingen en initiatieven ontstaan. De Taalhuizen fungeren dan als coördinator voor de aanpak van laaggeletterdheid en digitale vaardigheden in de regio en signaleren knelpunten tussen vraag en aanbod.

Op termijn zullen naast de twee Taalhuizen ook Taalpunten worden gerealiseerd in overige vestigingen van de bibliotheken of op andere plaatsen waar de verschillende doelgroepen komen. Deze zullen met name een informatieverstrekende en doorverwijzende functie krijgen.

• **Inzet screeningsinstrumenten**

Stichting Lezen en Schrijven heeft een aantal instrumenten ontwikkeld waarmee laaggeletterdheid in beeld kan worden gebracht. Een van de meest gebruikte instrumenten is de Taalmeter. De Taalmeter is een gratis beschikbaar online instrument waarmee in 12 tot 15 minuten een indicatie gegeven kan worden van het taalniveau van een deelnemer. Deze indicatie kan aanleiding zijn tot verder onderzoek naar de taalvaardigheid van de deelnemer.

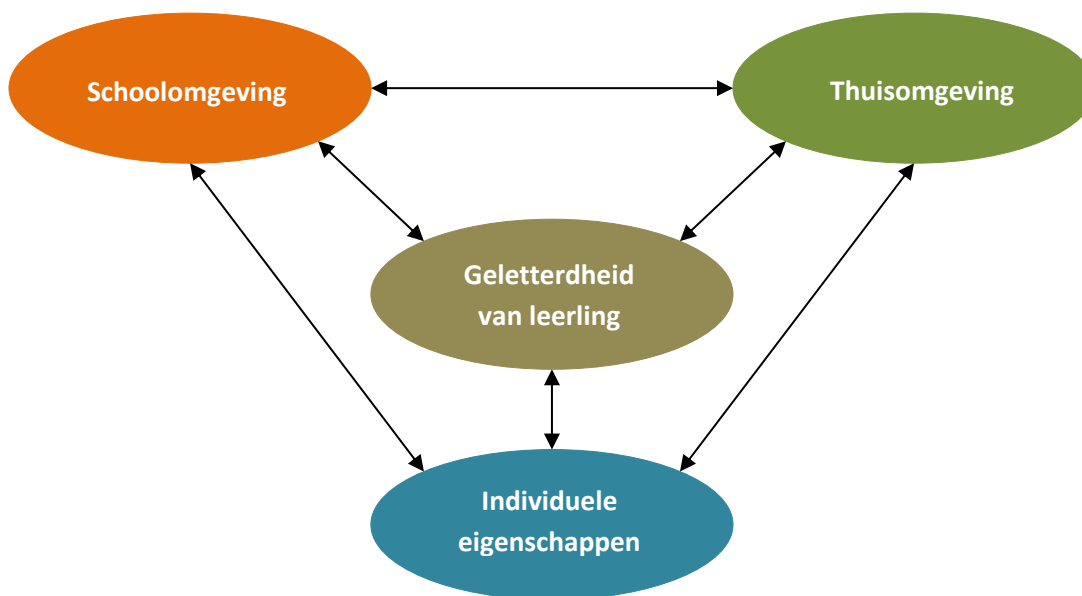
Momenteel maken de gemeenten in Midden-Limburg gebruik van de Taalmeter. Om de doelgroep beter te bereiken zal de Taalmeter de komende jaren ook geïmplementeerd gaan worden bij andere verwijzende instanties. Na een verwijzing dient altijd een warme overdracht te volgen. Op deze manier borgen we een sluitende netwerkaanpak en worden verbindingen gelegd met andere beleidsterreinen.

Actielijn 2: Preventie

Ten minste 1 op de 10 kinderen en jongeren (tot 18 jaar) verlaat het onderwijs zonder het vereiste taalniveau te beheersen en loopt het risico om als laaggeletterde volwassene de maatschappij en de arbeidsmarkt te betreden⁴. Naast een curatieve aanpak van laaggeletterdheid is het dus belangrijk dat we inzetten op preventie. Gezien de huidige cijfers bestaat het gevaar dat alleen een curatieve aanpak van laaggeletterdheid het aantal laaggeletterden niet zal doen afnemen.

Leren lezen en schrijven en de mate van geletterdheid van leerlingen wordt beïnvloed door veel verschillende factoren. Grofweg kan er een driedeling gemaakt worden (figuur 4).

- Factoren die te maken hebben met de individuele eigenschappen van de leerling (intelligentie, houding, motivatie);
- Factoren die te maken hebben met de schoolomgeving (klas, methode, docent, schoolleiding);
- Factoren die te maken hebben met de thuisomgeving (sociaal-economische status, taalniveau ouders, aanwezigheid familie, deelname aan verenigingen, bibliotheekbezoek, kinderopvang).

Figuur 4: Factoren die van invloed zijn op de mate van laaggeletterdheid van jongeren tot 18 jaar.

Leren lezen en schrijven is primair een taak van het onderwijs. De meeste interventies op het gebied van preventie van laaggeletterdheid vinden dan ook plaats op dit terrein. Door te investeren in zowel de kwaliteit van het (taal)onderwijs als individuele eigenschappen van leerlingen wordt door het onderwijs gericht gewerkt aan het voorkomen en bestrijden van taalachterstanden.

Een deel van de verschillen in taalontwikkeling kan echter verklaard worden door factoren die te maken hebben met de thuisomgeving, waaronder achtergrond en taalniveau van de ouders, ouderbetrokkenheid en de houding van ouders ten opzichte van lezen en schrijven. Juist de factoren waarbij ouders een rol spelen bieden goede aanknopingspunten voor een preventieve aanpak van laaggeletterdheid via andere beleidsterreinen. Het gaat dan om:

- Inzetten op leesplezier en een positieve leeshouding van zowel kinderen als ouders;
- Interventies die gericht zijn op het versterken van de geletterdheid van kinderen via de ouders;
- Interventies die gericht zijn op het versterken van de ouders zelf.

⁴ ECBO in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven, *Preventie door interventie, Literatuurstudie naar lees- en schrijfaachterstanden bij kinderen en jongeren*. 2017

Een belangrijk instrument voor het terugdringen van laaggeletterdheid bij kinderen zijn de Voor- en Vroegschoolse Educatieprogramma's (VVE-programma's). Voor- en vroegschoolse educatie is gericht op voorkomen, vroegtijdig opsporen en aanpakken van taal- en ontwikkelingsachterstanden bij jonge kinderen tussen 2 en 6 jaar. Deze programma's bieden bij uitstek de mogelijkheid om koppelingen te leggen met eventuele laaggeletterdheid bij ouders. Voor de groep kinderen van 12 en ouder wordt daarnaast gekeken naar interventies die buiten de ouders lopen en eventueel ook buiten de schoolse setting plaatsvinden, bijvoorbeeld via (sport)verenigingen.

De komende jaren gaan de gemeenten in Midden-Limburg op het gebied van preventie van laaggeletterdheid inzetten op uitbreiding van het taalnetwerk en een betere verankering van het onderwerp door de maatschappelijke partners meer te betrekken bij zowel beleidsvorming als beleidsuitvoering. Daarbij gaat het om onderwijs, welzijnsorganisaties, verenigingen en werkgevers(organisaties).

Concreet zullen er in de periode 2018-2020 pilots worden ontwikkeld om de aanpak van laaggeletterdheid integraal onderdeel te laten vormen van verschillende beleidsterreinen.

9

- **Inburgering**

Een ontwikkeling die indirect gelinkt is aan de volwasseneneducatie is de huidige situatie rond inburgering. Op 1 januari 2013 is de gewijzigde Wet Inburgering in werking getreden. Inburgeringsplichtigen moeten vanaf deze datum zelf de deelname aan en financiering van inburgering bij DUO regelen. Gemeenten hebben geen wettelijke taak meer rondom inburgering. Dat neemt echter niet weg dat gemeenten wel een belang hebben bij voldoende en kwalitatief goed aanbod van inburgeringscursussen in de regio

Ten eerste vergroot een kwalitatief goed aanbod passend bij de doelgroep de kans dat inburgeringsplichtigen daadwerkelijk naar school gaan en een goede opleiding krijgen. Daarnaast verkleint een goed georganiseerd inburgeringstraject met veel aandacht voor taal de kans op laaggeletterdheid. Nieuwkomers zullen na afloop van een traject sneller een goede plek vinden op de arbeidsmarkt en minder een beroep doen op (gemeentelijke) voorzieningen.

De gemeenten in Midden-Limburg blijven de ontwikkelingen op het gebied van inburgering volgen en zullen in het kader van de uitvoering volwasseneneducatie de verbinding zoeken met partijen in het netwerk van inburgering.

Actielijn 3: Opleiden en onderhoud

In de regio Midden-Limburg zijn in 2016 en 2017 zowel formele als non-formele trajecten uitgevoerd, waarbij 75% van het WEB-budget is besteed aan formele trajecten en 25% aan non-formele trajecten. Voor de komende jaren willen we deze verdeling in stand houden.

De afgelopen jaren is gebleken dat het aanbieden van laagdrempelig, non-formeel taalonderwijs helpt om de verschillende doelgroepen te bereiken. Daarnaast helpt het om een stabiel netwerk van taalaanbieders te hebben in de regio. Dit verbetert de herkenbaarheid voor de doelgroep en maakt het voor het netwerk eenvoudiger om de juiste persoon naar het juiste aanbod door te verwijzen.

De gemeenten in Midden-Limburg streven naar een regionaal dekkend, gedifferentieerd aanbod dat afgestemd is op de leervragen en leerdoelen van de verschillende doelgroepen en dat zoveel mogelijk lokaal is georganiseerd.

- **Formele educatie**

Formele educatie is gericht op in de WEB opgenomen eindtermen en leidt op tot een erkend diploma. De onderwijsinspectie houdt toezicht op de kwaliteit van deze opleidingen. De afgelopen jaren zijn onderstaande trajecten uitgevoerd door Gilde Opleidingen. Voor de periode 2018-2020 volgt een openbare aanbesteding.

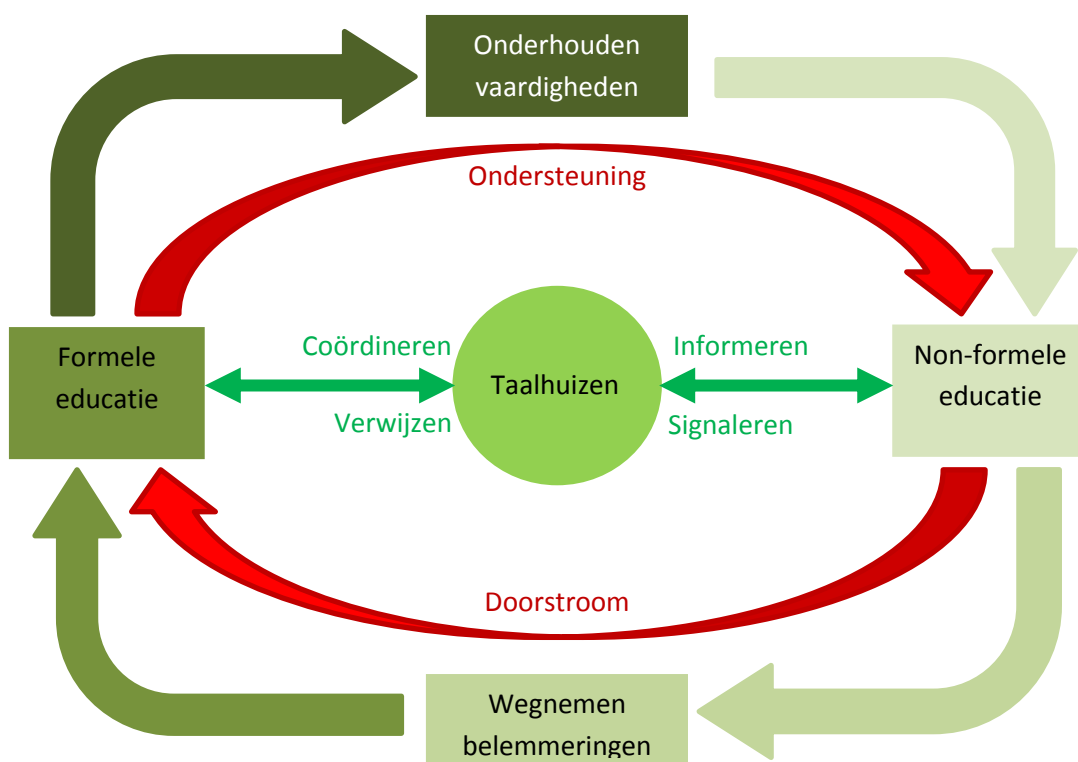
- Laaggeletterdheid NT1 Lezen en Schrijven
- Alfabetisering NT2
- Traject A1 – A2 NT2
- Traject A2 – B1 NT2
- Traject B1 – B2 NT2

• **Non-formele educatie**

De gemeenten in Midden-Limburg hebben in 2016 bewust gekozen voor de mogelijkheid om ook non-formele educatie in te zetten. Non-formele educatie is laagdrempelig, wordt lokaal verzorgd en richt zich op de ontwikkeling van cursisten. Doel blijft participatie en zelfredzaamheid van laaggeletterden vergroten. Uit onderzoek van Maastricht University blijkt dat in educatietrajecten waarbij zowel met professionals als getrainde vrijwilligers wordt gewerkt een bovengemiddeld effect wordt gerealiseerd.

De keuze om door te gaan met non-formele aanbieders is dan ook ingegeven door de mogelijkheid om het aanbod te differentiëren en een mix te maken tussen professionals en vrijwilligers. Uit het aantal trajecten dat is verzorgd door non-formele aanbieders is daarnaast gebleken dat met het bieden van een laagdrempelig aanbod inderdaad een groter deel van de potentiële doelgroep wordt bereikt.

De komende jaren willen de gemeenten in Midden-Limburg het educatienetwerk verder verankeren en samenwerking tussen de partijen stimuleren.

Figuur 5: Samenhang tussen fomele educatie, non-formele educatie en de Taalhuizen

• **Onderhoud**

Taal-, reken- en computervaardigheden nemen af als daar niet mee geoefend wordt. Dit betekent dat het mogelijk is dat iemand die in het verleden op een goede manier zijn opleiding heeft doorlopen, op latere leeftijd alsnog laaggeletterd wordt. Daarom is het van belang dat mensen die een educatietraject hebben doorlopen actief worden gestimuleerd om het geleerde blijvend in praktijk te brengen. De Taalhuizen en aanbieders van non-formele educatie bieden deze mogelijkheid door:

- Taalcafe's;
- Leesclubs;
- Conversatielessen;
- Oefenmateriaal;
- Rondleidingen van taalgroepen in de bibliotheek;
- Aanbieden van bibliotheekabonnementen tegen gereduceerd tarief.

- **Afstemmen vraag en aanbod**

Naast een stabiel educatienetwerk willen de gemeenten in Midden-Limburg dat er ingespeeld kan worden op veranderingen in de educatievraag in de regio. Enerzijds wordt flexibiliteit in het aanbod geborgd door het diverse non-formele educatieaanbod, anderzijds is het noodzakelijk dat de ontwikkelingen in vraag en aanbod worden gevolgd. De Taalhuizen in de regio krijgen een belangrijke coördinerende en signalerende rol hierin. Als centrale punten signaleren zij of er knelpunten zijn in het lokale en regionale aanbod, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Vanwege de diversiteit in aanbod is het belangrijk eerst het aanbod goed in beeld te brengen. Stichting Lezen en Schrijven heeft de Taalzoeker ontwikkeld, een online instrument waar iedereen zijn aanbod op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden kan invoeren. Hiermee ontstaat een totaalbeeld van het aanbod in de regio, ook lokaal. Op dit moment is de Taalzoeker voor de regio Midden-Limburg matig tot slecht gevuld.

Nu zijn de overlegstructuren voornamelijk lokaal ingericht. Het verdient aanbeveling ook een regionale structuur in het leven te roepen.

Halfjaarlijks spreken we met de aanbieders over het huidige educatieaanbod en bespreken we mogelijkheden tot aanvullend of innovatief aanbod.

6. Financiën, verantwoording en kwaliteitszorg

Voor 2018 is er door het DUO een inschatting gemaakt van de budgetten. De berekening is op basis van de verdeelsystematiek die dan geldt binnen de huidige WEB en op basis van de meest recente CBS gegevens. De uiteindelijke berekening op basis waarvan het budget zal worden toegekend gebeurt op basis van de dan beschikbare gegevens. Voor de regio Midden-Limburg is het geschatte budget voor 2018 €677.067. Dit budget wordt verstrekt aan Roermond als centrumgemeente.

Over het educatiebudget voor de jaren na 2018 is nog onduidelijkheid. Oorspronkelijk was het idee om het educatiebudget per 2018 over te hevelen naar het gemeentefonds. Begin 2017 heeft de minister per brief laten weten dat dit voorlopig niet doorgaat. Globaal zijn er 3 basisvarianten:

1. Het educatiebudget blijft een specifieke uitkering, toegekend aan de centrumgemeente;
2. Het volledige educatiebudget gaat zonder restricties over in het gemeentefonds;
3. Het educatiebudget wordt een decentralisatie-uitkering. Het budget wordt daarmee met een specifiek doel verstrekt binnen het gemeentefonds;

Wel kan er voor gekozen worden de regeling te verruimen, zodat de budgetten voor meer zaken ingezet kunnen worden dan alleen de financiering van trainingen, cursussen en trajecten gericht op Nederlands taal, rekenen en digitale vaardigheden.

Indien gekozen wordt voor de uitgangspunten en uitwerking van dit regionale programma, wordt daarmee de keuze gemaakt om ook voor de jaren na 2018 middelen hiervoor beschikbaar te houden. Het is immers cruciaal dat er een duurzaam taalnetwerk tot stand wordt gebracht in de regio Midden-Limburg. Financiële continuïteit is daarvoor een onmisbare randvoorwaarde.

Uitgangspunt is dat 75% van het budget wordt ingezet voor formele educatietrajecten en 25% aan non-formele educatietrajecten. Voor het gedeelte dat wordt besteed aan formele trajecten zal een Europese aanbesteding volgen. Belangrijk om mee te nemen in de aanbesteding is dat dit altijd onder voorbehoud is van landelijke maatregelen die mogelijk genomen worden op het gebied van de WEB. Welke dit zijn kunnen we nu niet voorzien en zal te maken hebben met de prioriteiten van het nieuwe kabinet, die nu nog niet bekend zijn. De overige 25% van de middelen zullen middels een budgetsubsidie met beleidsregel worden verstrekt aan andere partijen die een aanbod volwasseneneducatie in de regio kunnen verzorgen.

Daarnaast kan lokaal besloten worden extra middelen vrij te maken voor het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. Deze middelen kunnen, in tegenstelling tot de geormerkte educatiebudgetten, wel ingezet worden voor bijvoorbeeld uitvoeringskosten van coördinatie en activiteiten, PR en communicatie en het versterken van lokale en regionale structuren en experimenten.

Verantwoording

Over de verkregen middelen moet de contactgemeente verantwoording afleggen via SiSa. De verantwoordingsinformatie die moet worden opgenomen in het SiSa overzicht voor de besteding van educatiemiddelen betreft de volgende onderdelen:

1. Het in de regio bestede aandeel van het budget;
2. Een opgave van eventueel gereserveerd budget voor het volgende kalenderjaar.

Op het moment dat het rijk besluit de budgetten deel uit te laten maken van het gemeentefonds geldt dat daarover geen specifieke verantwoordingsinformatie meer wordt gevraagd.

De gemeente Roermond stelt dit regionale programma vast als centrumgemeente. De overige gemeenten leggen het ter kennisname voor aan de colleges.

Kwaliteitszorg en monitoring

De WEB bepaalt dat het toezicht op de kwaliteit van volwasseneneducatie wordt uitgevoerd door twee partijen.

- De onderwijsinspectie houdt toezicht op de kwaliteit van het formele aanbod van aanbieders met een diplomaerkenning;
- De gemeente houdt toezicht op de kwaliteit van het non-formele aanbod.

Zowel de formele als de non-formele trajecten moeten voldoen aan de landelijke criteria. De beoordeling wordt gebaseerd op het Raamwerk NT2 en de Standaarden en Eindtermen VE. Kwaliteit wordt niet alleen bepaald door de leereffecten voor de deelnemers. Ook een verbetering in sociale inclusie is een kwaliteitsaspect. Als een deelnemer middels een traject een volgende stap heeft gezet op de participatieladder is er sprake van een succesvol traject.

Kwaliteitsmeting/monitoring is een onderwerp dat nog verder uitgewerkt moet worden. Daarbij kan gedacht worden aan de volgende zaken:

- Aantal en aard lopende trajecten;
- Aantal en aard lopende trajecten;
- Aantal, aard en reden afgebroken trajecten;
- Uitvoeringslocatie van de trajecten;
- Doorverwijzende instantie;
- Welke leer- en/of participatiedoelen zijn bereikt;
- Welke inzet personeel heeft plaatsgevonden (beroepsleerkrachten en vrijwilligers);
- Aantal en aard afsprakenkaders tussen partners.